

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania J.O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Toruniu

o obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 20 maja 2025 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z dnia 5 lipca 2023 r., sygn. akt III AUa 396/21,

I. oddala skargę kasacyjną;

II. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego 240 zł (dwieście czterdzieści) z odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c. tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Halina Kiriło Piotr Prusinowski Krzysztof Staryk

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku, wyrokiem z dnia 5 lipca 2023 r., oddalił apelację J.O. (odwołujący się, ubezpieczony), wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 20 stycznia 2021 r., w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Toruniu (organ rentowy), w przedmiocie obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Postępowanie zostało zainicjowane decyzją organu rentowego z dnia 11 października 2019 r., wydaną na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300, ze zm. – dalej jako ustawa systemowa) oraz art. 81 ust. 2 i art. 82 ust. 3 i 5 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1373, ze zm. – dalej jako ustawa zdrowotna), w której stwierdzono, że J.O. jako osoba prowadzącą pozarolniczą działalność ma obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne:

- od 7/2010 do 9/2010 z dwóch źródeł przychodów uzyskiwanych z następujących rodzajów działalności: działalności gospodarczej prowadzonej w formie jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej;

- za 5/2012 z dwóch źródeł przychodów uzyskiwanych z następujących rodzajów działalności: działalności prowadzonej w formie dwóch spółek komandytowych,

- od 6/2012 do 8/2012 z trzech źródeł przychodów uzyskiwanych z następujących rodzajów działalności: działalności prowadzonej w formie dwóch spółek komandytowych oraz działalności gospodarczej prowadzonej w formie jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością,

- od 9/2012 do 11/2012 z dwóch źródeł przychodów uzyskiwanych z następujących rodzajów działalności: działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej oraz działalności gospodarczej prowadzonej w formie jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością,

- od 12/2012 do 05/2013 z trzech źródeł przychodów uzyskiwanych z następujących rodzajów działalności: działalności prowadzonej w formie spółki

komandytowej oraz działalności gospodarczej prowadzonej w formie dwóch jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością,

- za 6/2013 z pięciu źródeł przychodów uzyskiwanych z następujących rodzajów działalności: działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej oraz działalności gospodarczej prowadzonej w formie czterech jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością,

- od 7/2013 z trzech źródeł przychodów uzyskiwanych z następujących rodzajów działalności: działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej oraz działalności gospodarczej prowadzonej w formie dwóch jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością.

Kolejną decyzją z dnia 22 kwietnia 2020 r. organ rentowy kierując się tymi samymi podstawami prawnymi zmienił w części decyzję z dnia 11 października 2019 r. i stwierdził, że J.O. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą ma obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne za miesiące od 7/2013 do 6/2019 z trzech źródeł przychodów uzyskiwanych z następujących rodzajów działalności: działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej oraz działalności gospodarczej prowadzonej w formie dwóch jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością.

W ocenie ubezpieczonego powinien on w spornym okresie opłacać składki na ubezpieczenie zdrowotne z jednego źródła przychodów: do 31 sierpnia 2012 r. z Kancelarii N. i Wspólnicy Spółka Komandytowa, a od 1 września 2012 r. z Kancelarii O. Spółka Komandytowa. Wskazał, że choć niektóre ze spółek z ograniczoną odpowiedzialnością w pewnych okresach uzyskiwały przychody, to jednak przynosiły straty, a zatem nie można uznać, że przychód uzyskiwał ubezpieczony osobiście.

Sąd Okręgowy w Toruniu wyrokiem z dnia 20 stycznia 2021 r. zmienił zaskarżone decyzje i stwierdził, że ubezpieczony, jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność, ma obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne:

- za miesiące od lipca 2010 r. do września 2010 r. z jednego źródła przychodów, uzyskiwanych z działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej,

- za miesiące od maja 2012 r. do stycznia 2013 r. z jednego źródła przychodów, uzyskiwanych z działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej,

- za miesiące od lutego 2013 r. do czerwca 2019 r. z dwóch źródeł przychodów, uzyskiwanych z działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej oraz w formie jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (pkt I);

Sąd pierwszej instancji oddalił odwołania w pozostałej części (pkt II) i zniósł wzajemnie koszty procesu między stronami (pkt III).

Podstawą faktyczną rozstrzygnięcia były bezsporne ustalenia faktyczne. Odwołujący się, urodzony w dniu [...] 1969 r., od dnia 15 grudnia 1999 r. jest wpisany na listę radców prawnych, a od dnia 11 stycznia 2005 r. na listę doradców podatkowych. W okresie od dnia 30 sierpnia 2002 r. do dnia 31 sierpnia 2012 r. był współnikiem spółki Kancelaria Radców Prawnych i Adwokatów N. i Wspólnicy Spółka Jawna, przekształconej następnie w spółkę Kancelaria Radców Prawnych i Adwokatów N. i Wspólnicy Spółka Komandytowa i z tego tytułu opłacał składki na ubezpieczenia społeczne. Od dnia 10 maja 2012 r. jest współnikiem spółki Kancelarii O. Spółka Komandytowa. Do końca sierpnia 2012 r. Spółka nie uzyskiwała żadnych przychodów i nie ponosiła żadnych kosztów. Ubezpieczony zgłosił się do ubezpieczeń społecznych z tego tytułu od dnia 1 września 2012 r. i od tej daty opłaca składki.

Ubezpieczony od dnia 25 czerwca 2012 r. jest współnikiem jednoosobowej spółki F. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, która od dnia 15 marca 2019 r. występuje pod nazwą W. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. J.O. założył tę spółkę na żądanie I.P., który chciał otworzyć hotel - strony ustnie zawarły umowę powiernictwa. Ostatecznie nie udało się uzyskać zezwolenia na budowę hotelu, dlatego I.P. zrezygnował z tego pomysłu i w 2018 r. oznajmił ubezpieczonemu, że nie zamierza wykorzystywać spółki. Wówczas ubezpieczony podjął działalność w ramach spółki. W latach 2012-2017 spółka nie generowała żadnych przychodów. W okresie luty - grudzień 2018 r. uzyskała przychody w kwocie 208.148,45 zł. W kolejnych latach spółka w dalszym ciągu prowadziła działalność i generowała przychody. Była faktycznie prowadzona przez partnerkę życiową ubezpieczonego. Przez cały okres swego aktywnego działania generowała straty. Spółka była zarejestrowana jako płatnik składek na ubezpieczenia społeczne od dnia 1 lutego

2018 r. W dniu 11 czerwca 2019 r. ubezpieczony zbył 80% udziałów na rzecz P. A. (80 udziałów) i w 2020 r. 10% na rzecz I.K. (10 udziałów).

Odwołujący się od dnia 14 grudnia 2012 r. do czerwca 2019 r. był współnikiem jednoosobowej spółki P. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Spółka była zarejestrowana jako płatnik składek na ubezpieczenia społeczne od dnia 1 marca 2013 r. do dnia 1 lutego 2018 r. W 2012 r. nie wygenerowała żadnych przychodów. W 2013 r. (w okresie od 1 lutego 2013 r. do 31 grudnia 2013 r.) uzyskała przychody w kwocie 32.607,56 zł i w kolejnych latach regularnie przynosiła przychody do stycznia 2018 r., kiedy to uzyskała ostatni przychód (w okresie, gdy ubezpieczony był jej jedynym współnikiem) w kwocie 22.288 zł. Spółka ta była faktycznie prowadzona przez partnerkę życiową ubezpieczonego. Przez cały okres swego aktywnego działania generowała straty. W dniu 12 czerwca 2019 r. ubezpieczony zbył 80% udziałów na rzecz P.A. (80 udziałów).

Sąd pierwszej instancji powołał się na art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. c ustawy zdrowotnej. Zgodnie z jego treścią obowiązki ubezpieczenia zdrowotnego podlegają osoby spełniające warunki do objęcia ubezpieczeniami społecznymi lub ubezpieczeniem społecznym rolników, które są osobami prowadzącymi działalność pozarolniczą lub osobami z nimi współpracującymi, z wyłączeniem osób, które zawiesiły wykonywanie działalności gospodarczej na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Zgodnie z art. 69 ust. 1 wymienionej ustawy, obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego osób, o których mowa w art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. c powstaje i wygasa w terminach określonych w przepisach o ubezpieczeniach społecznych. Mając na uwadze wskazane regulacje, Sąd Okręgowy przywołał również art. 13 pkt 4 i art. 8 ust. 6 ustawy systemowej. Zaznaczył, że zgodnie z art. 82 ust. 2 ustawy zdrowotnej w przypadku, gdy w ramach jednego z tytułów do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego wymienionych w art. 66 ust. 1 (czyli także z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej) ubezpieczony uzyskuje więcej niż jeden przychód, składka na ubezpieczenie zdrowotne jest opłacana od każdego z uzyskanych przychodów odrębnie. W ust. 3 tego artykułu stwierdzono, że jeżeli ubezpieczony prowadzący działalność pozarolniczą uzyskuje przychody z więcej niż jednego z rodzajów działalności określonych w ust. 5, składka na ubezpieczenie zdrowotne jest opłacana odrębnie od każdego rodzaju działalności. W ust. 4 tego

artykułu podkreślono natomiast, że jeżeli ubezpieczony prowadzący działalność pozarolniczą uzyskuje przychody z więcej niż z jednej spółki w ramach tego samego rodzaju działalności określonych w ust. 5 pkt 1-5, składka na ubezpieczenie zdrowotne jest opłacana odrębnie od każdej prowadzonej spółki.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, z przywołanej regulacji wynika, że ubezpieczony uzyskujący przychody z różnych źródeł miał obowiązek odprowadzać składkę obliczoną od każdego z tych źródeł, czyli od każdej działalności gospodarczej prowadzonej w odrębnej formie wyróżnionej w art. 82 ust. 5 ustawy zdrowotnej i to niezależnie od tego, czy przedmioty tych działalności pokrywają się.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że spór między stronami sprowadzał się do kilku kwestii. Przede wszystkim ubezpieczony podważał swój obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne w okresie trwania umów powiernictwa z tytułu statusu wspólnika jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością oraz w okresie przed rozpoczęciem działalności spółki Kancelarii O. Spółka Komandytowa z tytułu udziału w tej spółce. W tej kwestii, według stanowiska organu rentowego, w przypadku jednoosobowego wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki komandytowej o obowiązku ubezpieczenia i jego ustaniu decyduje samo uzyskanie i utrata statusu wspólnika spółki, a nie prowadzenie działalności przez samą spółkę. Sąd Okręgowy do tego poglądu się przychylił. Wskazał, że podleganie ubezpieczeniom społecznym z określonych tytułów, a w konsekwencji również podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, wynikają z rzeczywistego stanu i sposobu wykonywania działalności gospodarczej, a nie z samego faktu sporządzenia umowy powstania spółki (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 19 stycznia 2018 r., III AUa 1361/17). Sam status wspólnika posiadającego wszystkie udziały w danej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością lub wspólnika spółki komandytowej nie wystarcza do objęcia go z mocy ustawy ubezpieczeniami społecznymi, bowiem dalszym i koniecznym warunkiem takiego podlegania jest faktyczne prowadzenie przez samą spółkę działalności gospodarczej i uzyskiwanie przychodu.

Sąd Okręgowy przywołał utrwalone stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (a w konsekwencji także na ubezpieczenie zdrowotne) osób prowadzących działalność

gospodarczą jest nierozzerwalnie związany z rzeczywistym jej prowadzeniem. W rezultacie, Sąd pierwszej instancji konkludował, że obowiązek ubezpieczenia osoby prowadzącej pozarolniczą działalność wynika z faktycznego prowadzenia tej działalności. Kwestie związane z formalnym zarejestrowaniem, wyrejestrowaniem, czy zgłaszaniem przerw w tej działalności mają ewentualnie znaczenie w sferze dowodowej, nie przesądzają natomiast same w sobie o podleganiu obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Zatem sama rejestracja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością czy komandytowej prowadzi do domniemania prawnego, że osoba, która jest jej wspólnikiem, jest traktowana jako prowadząca pozarolniczą działalność. Domniemanie to może być jednak obalone, albowiem ubezpieczenie społeczne jest pochodną faktycznego prowadzenia działalności, a nie samej rejestracji spółki.

Sąd Okręgowy przypomniał, że ubezpieczony kwestionował obowiązek składkowy dotyczący spółek F. w okresie od lutego 2018 r. do czerwca 2019 r. oraz Pracownia w okresie od lutego 2013 r. do czerwca 2019 r., gdyż - choć podmioty te wówczas prowadziły rzeczywistą działalność i uzyskiwały pewne przychody - to nie generowały żadnych zysków, a zatem nie wypłacały dywidend, co z kolei powodowało, że nie dawały one żadnych przychodów ubezpieczonemu. Odwołujący się powoływał się przy tym na pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 grudnia 2017 r., III AUa 469/17, gdzie na marginesie właściwych rozważań podano, że przychody jednoosobowej spółki nie są przychodami jej wspólnika - są to bowiem odrębne podmioty. Poglądu tego Sąd Okręgowy nie podzielił.

Przechodząc do wykładni art. 82 ustawy zdrowotnej, Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że w przepisach dotyczących podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu występuje kategoria pojęcia „osoby prowadzącej działalność pozarolniczą” (art. 8 ust. 6 ustawy systemowej w związku z art. 5 pkt 21 ustawy zdrowotnej), która „uzyskuje przychód z działalności gospodarczej prowadzonej w formie spółki” (art. 82 ust. 5 ustawy zdrowotnej). Pojęcie „działalności pozarolniczej” nie jest przy tym tożsame z pojęciem „działalności gospodarczej”, które nie zostało zdefiniowane w ustawie zdrowotnej. Na tle art. 8 ust. 6 ustawy systemowej i art. 82 ustawy zdrowotnej należy stwierdzić, że prowadzenie działalności pozarolniczej jest

pojęciem szerszym od pojęcia prowadzenia działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców, gdyż osoby mieszczące się w tej kategorii stanowią jedynie jedną z kilku grup ujętych w katalogu art. 8 ust. 6 ustawy systemowej i art. 82 ust. 5 ustawy zdrowotnej.

W rezultacie, wspólnicy spółek wymienionych w art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej, a także wskazanych w art. 82 ust. 5 ustawy zdrowotnej, nie prowadzą „działalności gospodarczej”, gdyż taką działalność prowadzą jedynie należące do nich spółki i spółki te czynią to we własnym imieniu, zgodnie z art. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców, a także na własny rachunek, zgodnie z art. 8 i 12 k.s.h. Na gruncie przepisów prawa cywilnego przychód takiej spółki nigdy nie będzie zatem stanowił przychodu jej wspólnika, z wyjątkiem uzyskania dywidendy. Wspólnik spółki może oczywiście korzystać z owoców jej działalności gospodarczej także w innej formie niż dywidenda, jednak źródłem przychodu wspólnika będzie wówczas czynność prawna, na mocy której dojść może do transferu z majątku spółki do majątku jej wspólnika, nigdy natomiast źródłem tym nie będzie bezpośrednio działalność gospodarcza spółki.

Nie ulega zatem wątpliwości – argumentował Sąd Okręgowy - że spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i jej wspólnik na tle przepisów prawa cywilnego są odrębnymi podmiotami, jednak zgodnie z art. 82 ustawy zdrowotnej, wyłącznie dla celów ubezpieczenia zdrowotnego, ustawodawca stworzył konstrukcję, zgodnie z którą wspólnik wymienionych spółek jest uważany za osobę, która - nie prowadząc własnej działalności gospodarczej - uzyskuje bezpośrednio przychód z działalności gospodarczej spółki. Zatem, aby zrealizować zamysł ustawodawcy, dla zastosowania art. 82 ustawy zdrowotnej należy potraktować przychód spółki jako przychód jej wspólnika, gdyż inne rozwiązanie prowadziłoby do absurdu sytuacji, w której praktycznie wszyscy wspólnicy spółek handlowych wymienionych w art. 82 pkt 5 ustawy zdrowotnej nie opłacaliby w ogóle składek na ubezpieczenia zdrowotne lub czyniliby to raz do roku. Należy bowiem pamiętać, że udział wspólnika w dywidendzie, wypłacanej zgodnie z art. 192 k.s.h. i nast., ma miejsce co do zasady raz do roku i to tylko w sytuacji, gdy dana spółka uzyska zysk za ostatni rok obrotowy. W takiej sytuacji wspólnik opłacałby składkę na ubezpieczenie zdrowotne tylko za

miesiąc wypłaty dywidendy lub wcale, gdyby spółka w danym roku wygenerowała straty lub zdecydowała o niewypłacie dywidendy.

Mając na uwadze przedstawione racje, Sąd Okręgowy uznał, że zaprezentowana przez ubezpieczonego wykładnia art. 82 ustawy zdrowotnej jest nieuprawniona także w zakresie wskazywania na brak przychodu ubezpieczonego jako wspólnika, wynikający z braku osiągnięcia zysku przez spółki. Taka interpretacja w sposób nieuzasadniony traktowałaby korzystnej wspólników jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością w stosunku do osób prowadzących działalność w innych formach wymienionych w tym przepisie, co z pewnością nie było intencją ustawodawcy.

Apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji złożył ubezpieczony, zaskarżył rozstrzygnięcie w części, to jest co do pkt I tiret trzeci oraz co do pkt II i III wyroku. Wskazał na naruszenie art. 82 ust. 3, 4 i 5 ustawy zdrowotnej przez przyjęcie, że przechód jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowi przychód jej wspólnika i przyjęcie, że przychód spółek F. oraz Pracowni stanowi przychód J.O., a odwołujący się jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność ma obowiązek opłacenia składek na ubezpieczenie zdrowotne za miesiące od lutego 2013 r. do czerwca 2019 r. z dwóch źródeł przychodów, uzyskiwanych z działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej oraz w formie jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. W ocenie skarżącego, powinien on opłacać w tym okresie składki na ubezpieczenie zdrowotne tylko z jednego źródła, to jest z działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej.

Sąd Apelacyjny nie podzielił argumentów ubezpieczonego. Przywołał treść art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. c i art. 82 ustawy zdrowotnej. Zgodził się z zapatrywaniem Sądu pierwszej instancji, że według art. 82 ustawy zdrowotnej wspólnik wymienionych tam spółek jest uważany za osobę, która uzyskuje bezpośrednio przychód z działalności gospodarczej spółki i że należy potraktować przychód spółki jako przychód jej wspólnika, gdyż inne rozwiązanie prowadziłoby do absurdalnej sytuacji, w której praktycznie wszyscy wspólnicy spółek handlowych wymienionych w art. 82 pkt 5 ustawy zdrowotnej nie opłacaliby w ogóle składek na ubezpieczenia zdrowotne lub czynili to raz do roku po uzyskaniu dywidendy z zysku spółki.

Sąd odwoławczy podzielił stanowisko prezentowane w orzecznictwie sądów powszechnych, zgodnie z którym wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (osoba prowadząca pozarolniczą działalność) jest płatnikiem składek na swoje ubezpieczenie zdrowotne. Obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego wynika z samego statusu wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i trwa od dnia uzyskania tego statusu do dnia jego utraty i jest niezależny od prowadzenia działalności gospodarczej oraz osiągania przychodów, (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2014 r., II UK 578/13, wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 26 lipca 2017 r., II GSK 3136/15 i z dnia 25 października 2018 r., II GSK 3852/16).

W rozpoznawanej sprawie ubezpieczony nie kwestionował powadzenia działalności gospodarczej w formie jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, twierdził jedynie, że spółka nie wygenerowała zysku, a przychód przez nią osiągnięty z prowadzonej działalności nie jest przychodem wspólnika jako odrębnych podmiotów. W ocenie Sądu odwoławczego rodzaj czy intensywność wykonywanych prac w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności nie ma znaczenia przy ustaleniu, czy działalność była faktycznie prowadzona. Zarejestrowanie działalności wiąże się z obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego i odprowadzania składki. Jedynie likwidacja spółki i jej wykreślenie z rejestru lub odnotowanie przerwy w jej prowadzeniu powodują zawsze - na stałe lub okresowo - ustanie obowiązku ubezpieczenia. Skoro wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością uważa się za osobę prowadzącą działalność pozarolniczą, to skarżący, jako jedyny wspólnik, podlega obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego.

Sąd Apelacyjny, podobnie jak Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska ubezpieczonego, że z punktu widzenia art. 82 ustawy zdrowotnej, należy wziąć pod uwagę dochód osiągany z działalności gospodarczej, a nie przychód. Ustawa zdrowotna nie zawiera definicji pojęcia „przychody”. Taka definicja została natomiast ujęta w art. 4 pkt 9 ustawy systemowej, z której wynika, że za przychód należy rozumieć przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania

kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy oraz przychody z działalności wykonywanej osobiście przez osoby należące do składu rad nadzorczych, niezależnie od sposobu ich powoływania. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie ma żadnego uzasadnienia, aby na potrzeby ustawy zdrowotnej inaczej definiować „przychód” niż czyni to ustawa systemowa.

Sąd Apelacyjny, tak jak Sąd Okręgowy, nie podzielił stanowiska ubezpieczonego, który kwestionował odniesienie się do dochodów wspólnika, a nie przychodów spółki z działalności gospodarczej prowadzonej w formie jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przy ocenie, czy spełnia on przesłanki z art. 82 ustawy zdrowotnej. Skoro ubezpieczony prowadził działalność, a spółka osiągała przychody i odwołujący się był jedynym wspólnikiem tej spółki, to nie można uzależniać obowiązku opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne od osiągnięcia przez niego jako wspólnika dochodu w postaci dywidendy od wypracowanego przez spółkę zysku.

Skargę kasacyjną wywiódł ubezpieczony, zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, zarzucając mu naruszenie art. 82 ust. 3 i 4 w związku z ust. 5 pkt 2 ustawy zdrowotnej przez ich niewłaściwą wykładnię i zastosowanie polegające na uznaniu, że przychód jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowi przychód jej wspólnika, a w konsekwencji, skutek przyjęcia, że przychód spółek F. oraz Pracowni stanowi przychód J.O., stwierdzenie, że odwołujący się jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność ma obowiązek opłacenia składek na ubezpieczenie zdrowotne za miesiące od lutego 2013 r. do czerwca 2019 r. z tytułu przychodów uzyskiwanych z działalności prowadzonej w formie jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Kierując się zgłoszoną podstawą, ubezpieczony domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i ustalenia, że jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność ma obowiązek opłacenia składek na ubezpieczenie zdrowotne za miesiące od lutego 2013 r. do czerwca 2019 r. z jednego źródła przychodów,

uzyskiwanych z działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny.

W ocenie skarżącego, w sprawie występuje zagadnienie prawne sprowadzające się do pytania czy wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną działalnością, prowadzący jednocześnie jeden z rodzajów działalności, o której mowa w art. 82 ust. 5 ustawy zdrowotnej, w szczególności będący jednocześnie wspólnikiem jednej ze spółek osobowych wskazanych w tym przepisie, jest zobowiązany do opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu posiadania statusu jedyne go wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 82 ust. 5 pkt 2 tej ustawy), jeśli przychody uzyskiwane są wyłącznie przez tę spółkę a nie przez jej jedyne go wspólnika?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest trafna.

Spór dotyczy obecnie tylko okresu od lutego 2013 r. do czerwca 2019 r. W tym czasie odwołujący się był wspólnikiem spółki Kancelarii O. Spółka Komandytowa, a także jednoosobowym wspólnikiem dwóch podmiotów prawa handlowego, to jest F. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i Pracownia Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Zdaniem ubezpieczonego w takiej konfiguracji składki zdrowotne należne są tylko z racji uczestnictwa w spółce komandytowej. Ma o tym zaświadczać wskazany w skardze kasacyjnej art. 82 ust. 3 i 4 w związku z ust. 5 pkt 2 ustawy zdrowotnej. Niejako obok tej kwestii odwołujący się wskazuje także na inny problem. W jego ocenie, nie można przychodów uzyskiwanych przez jednoosobową spółkę kapitałową utożsamiać z przychodami wspólnika.

Znając stanowisko odwołującego się trzeba jej skonfrontować z treścią decyzji organu rentowego i wyroku Sądu pierwszej instancji. Otóż w zaskarżonych decyzjach z dnia 11 października 2019 r. i z dnia 22 kwietnia 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przesądził dwie kwestie. Po pierwsze, że ubezpieczony ma obowiązek opłacania składek zdrowotnych za sporny okres, a po drugie, organ rentowy wskazał ilu źródeł przychodów obowiązek ten dotyczy. Sąd Okręgowy w Toruniu dokonując

zmiany zaskarżonych decyzji trzymał się konwencji wyznaczonej przez zaskarżone decyzje. W wyroku z dnia 20 stycznia 2021 r. przesądził bowiem o obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne za miesiące od lutego 2013 r. do czerwca 2019 r., przy czym wskazał, że obowiązek ten dotyczy dwóch źródeł przychodów, uzyskiwanych z działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej oraz w formie jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Zestawienie stanowiska odwołującego się z przedmiotem sprawy zakreślonym w zaskarżonych decyzjach i wyrokach Sądów wskazuje na pewną niekoherentność. Chodzi o to, że ani organ rentowy, ani Sąd pierwszej instancji nie przesądzali sposobu wyliczenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne z poszczególnych źródeł. Czym innym jest bowiem przesądzenie, że „obowiązek ten dotyczy dwóch źródeł przychodów, uzyskiwanych z działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej oraz w formie jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością”, a czym innym założenie, że „przychód jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie stanowi przychodu jej wspólnika”. Inaczej rzecz ujmując, przedmiotem niniejszego postępowania nie był algorytm umożliwiający wyliczenie podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących działalność pozarolniczą, ale jedynie określenie, czy wobec zbiegu kilku aktywności, z którymi wiąże się podleganie ubezpieczeniu zdrowotnemu, odwołujący się ma zapłacić składkę z jednego, czy też kilku tytułów (źródeł).

Przedstawiona niezgodność sprawia, że podstawa skargi kasacyjnej nie może doprowadzić do wzruszenia zaskarżonego wyroku. Jasne jest bowiem, że w art. 82 ustawy zdrowotnej ustawodawca odniósł się do obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne w sytuacji, gdy dana osoba podlega ubezpieczeniom społecznym z różnych tytułów. W art. 82 ust. 1 zadekretowano zasadę, że w takim wypadku „składka na ubezpieczenie zdrowotne opłacana jest z każdego z tych tytułów odrębnie”. Potwierdza to art. 82 ust. 3 ustawy zdrowotnej, który przewiduje, że „jeżeli ubezpieczony, o którym mowa w art. 81 ust. 2z lub 2za, uzyskuje przychody z więcej niż jednego z rodzajów działalności określonych w ust. 5, składka na ubezpieczenie zdrowotne jest opłacana odrębnie od każdego rodzaju działalności, z

zastrzeżeniem ust. 4.” Natomiast w art. 82 ust. 4 tej ustawy wskazano, że „jeżeli ubezpieczony, o którym mowa w art. 81 ust. 2z lub 2za, uzyskuje przychody z więcej niż jednej spółki w ramach tego samego rodzaju działalności, o której mowa w ust. 5 pkt 1-5, składka na ubezpieczenie zdrowotne opłacana jest odrębnie od każdej prowadzonej spółki”. Treść przywołanych przepisów usprawiedliwia rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji, zaaprobowane przez Sąd odwoławczy. Sąd Okręgowy w wyroku z dnia 20 stycznia 2021 r., zmienił zaskarżone decyzje i stwierdził, że ubezpieczony, jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność, ma obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne za miesiące od lutego 2013 r. do czerwca 2019 r. z dwóch źródeł przychodów, uzyskiwanych z działalności prowadzonej w formie spółki komandytowej oraz w formie jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Z formuły tej nie wynika, co ma stanowić źródło przychodu. W rezultacie, Sąd Apelacyjny nie mógł uchybić art. 82 ust. 3 i 4 w związku z ust. 5 pkt 2 ustawy zdrowotnej w sposób opisany w skardze kasacyjnej, gdyż wbrew supozycji ubezpieczonego nie zajmował się problemem, czy przychód jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowi przychód jej wspólnika. Wyjaśnia to, że skargę kasacyjną należało oddalić.

Pochylając się nad zgłoszoną podstawą skargi kasacyjnej, abstrahując od tego, że podniesione w niej argumenty nie były przedmiotem rozstrzygnięcia, należy zwrócić uwagę na jeszcze jedną wadliwość. Przepisy art. 82 ust. 3 i 4 w związku z ust. 5 pkt 2 ustawy zdrowotnej nie traktują o sposobie obliczania podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne. Wyznaczają bowiem reguły opłacania składek, jeśli ubezpieczony uzyskuje przychody z więcej niż jednego tytułu do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego. Nie chodzi przy tym o to, czy w konkretnym przypadku określony tytuł daje określone przychody, czy też ich nie przynosi, ale o to, w jakiej relacji pozostają względem siebie należne składki z poszczególnych zbiegających się tytułów. Odpowiadając na to pytanie, ustawodawca wybrał formułę, zgodnie z którą składka na ubezpieczenie zdrowotne opłacana jest „odrębnie od każdego rodzaju działalności”. Tylko tyle wynika z przywołanych w skardze kasacyjnej przepisów, a to oznacza, że nie mogło dojść do ich uchybienia w sposób wskazany przez ubezpieczonego.

W rozumieniu ustawy zdrowotnej odwołujący się w spornym okresie był osobą prowadzącą pozarolniczą działalność. Staje się to jasne po lekturze art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. c ustawy. Przepis ten zadeklarował, że obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają osoby spełniające warunki do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, które są osobami prowadzącymi działalność pozarolniczą. Oczywiste jest, że określenie to nawiązuje do art. 8 ust. 6 ustawy systemowej. Znaczy to tyle, że ubezpieczeniu zdrowotnemu podlega jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność także wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jak również wspólnik spółki komandytowej. Przywołany przepis odpowiada na pytanie dotyczące podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu, nie przesądza jednak o jego podstawie wymiaru. W tym zakresie należy bowiem sięgnąć do art. 81 ust. 2 ustawy zdrowotnej (w wersji obowiązującej w spornym okresie), w którym przesądzono, że podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne osób, o których mowa w art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. c, stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 75% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w czwartym kwartale roku poprzedniego, włącznie z wypłatami z zysku, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski". Składka w nowej wysokości obowiązuje od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia danego roku. Wskazany wzorzec wyjaśnia, że podstawą wymiaru składki osób prowadzących pozarolniczą działalność w spornym okresie nie był realny przychód – na co powołuje się ubezpieczony – ale „zadeklarowana kwota”. Wyjaśnia to, że przesądzenie, czy przychód jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowi przychód jej wspólnika, czy też nie, nie rzutuje na realizację obowiązku opłacenia składek na ubezpieczenie zdrowotne. W rezultacie, trzeba wskazać, że zagadnienie prawne, które chciał wyjaśnić odwołujący się w niniejszym postępowaniu zostało oparte na fałszywym założeniu w zakresie sposobu ustalenia podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących pozarolniczą działalność.

Sąd Najwyższy nie podziela prezentowanego niekiedy w orzecznictwie Sądów Apelacyjnych stanowiska, zgodnie z którym obowiązek opłacenia składki na ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących działalność pozarolniczą aktualizuje się z momentem uzyskania przychodu. Istotnie konkluzję tego rodzaju można

usprawiedliwiać treścią art. 82 ust. 3 i 4 ustawy zdrowotnej (według wersji obowiązującej w spornym okresie). Przepisy te posługują się formułą „jeżeli ubezpieczony prowadzący działalność pozarolniczą uzyskuje przychody”. Skupienie uwagi tylko na tej części przekazu normatywnego może prowadzić do takiej konkluzji. Wykładnia przepisów nie polega jednak tylko na „wycinkowym” ich odczytywaniu. Każdy zwrot językowy osadzony jest w szerszym kontekście znaczeniowym. W omawianych przepisach ustawodawca posłużył się klasyczną formułą podmiotowo-przedmiotową. Wskazał na podmiot. Jest nim „prowadzący działalność pozarolniczą”. Następnie sformułował regułę postępowania. Określił, że uzyskiwanie przychodów z więcej niż jednego z rodzajów działalności (z więcej niż jednej spółki w ramach tego samego rodzaju działalności) skutkuje obowiązkiem opłacenia składki na ubezpieczenie zdrowotne odrębnie od każdego rodzaju działalności (odrębnie od każdej prowadzonej spółki). Znając ten mechanizm staje się jasne, że zwrot „uzyskuje przychody” nie definiuje sfery podmiotowej. W przepisie tym nie wyróżniono bowiem obok kategorii „prowadzący działalność pozarolniczą” kategorię „prowadzący działalność pozarolniczą uzyskujący przychody” (w odróżnieniu od prowadzącego działalność pozarolniczą nieuzyskującego przychodów). Określenie „uzyskuje przychody” wiąże się bowiem z aspektem przedmiotowym, to jest z sytuacją, w której przychody pochodzą „z więcej niż jednego z rodzajów działalności” („z więcej niż jednej spółki”). Do tej bowiem kwestii odnosi się deklaracja o odrębności opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne. Owe „uzyskiwanie przychodu” nawiązuje do wzorca ustalania podstawy wymiaru z art. 81 ustawy zdrowotnej. W ustępie 1 tego przepisy wskazano, że do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne osób, o których mowa w art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. a, d-i i pkt 3 i 35 (a zatem między innymi do pracowników, osób wykonujących pracę nakładczą, osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące zlecenia lub osobami z nimi współpracującymi, osób duchownych, członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych) stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób. W art. 18 ust. 1 i 3 ustaw systemowej wskazano natomiast, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych

wymienionych osób stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9 i 10 ustawy systemowej. Wyjątkiem są osoby duchowne, wobec nich w art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy systemowej przewidziano, że do wyliczenia podstawy wymiaru składek bierze się kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę. Do tej formuły nawiązuje art. 82 ust. 1 ustawy zdrowotnej wskazując, że w przypadku gdy ubezpieczony uzyskuje przychody z więcej niż jednego tytułu do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, o którym mowa w art. 66 ust. 1, składka na ubezpieczenie zdrowotne opłacana jest z każdego z tych tytułów odrębnie. Określenie „uzyskuje przychody” użyte w tym przepisie jest synonimem wystąpienia określonej aktywności, rodzącej obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego, z prawnie ustaloną podstawą wymiaru składki na to ubezpieczenie. Dlatego określenie to powiązано ze zwrotem „z więcej niż jednego tytułu do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego”.

Przedstawione rozumienie omawianych przepisów znajduje odzwierciedlenie w argumentach systemowych. Przyjęcie, że obowiązek opłacenia składki odrębnie od każdego rodzaju działalności (odrębnie od każdej prowadzonej spółki), w rozumieniu art. 82 ust. 3 i 4 ustawy zdrowotnej, uzależniony jest od faktycznego uzyskania przychodu z pozarolniczej działalności spowodowałoby, że art. 81 ust. 2 tej ustawy stałby się bezprzedmiotowy. Supozycja tego rodzaju jest niedorzeczna. Nie można przecież zakładać, że w razie prowadzenia tylko jednej działalności pozarolniczej „uzyskanie przychodu” ma znaczenie, a zatem wbrew art. 81 ust. 2 ustawy zdrowotnej wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne nie będzie stanowić zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 75% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

Na marginesie trzeba zwrócić uwagę, że sposób myślenia odwołującego się w rozpoznawanym przypadku prowadzi do korzystnych dla niego konkluzji. Nie jest jednak wykluczone, że jednoosobowy wspólnik będzie otrzymywał z racji uczestnictwa w spółce wysokie dywidendy, a zatem jego przychód podlegający oskładkowaniu będzie wykraczał poza dolną granicę z art. 81 ust. 2 ustawy. Okaże się wówczas, że ma on obowiązek opłacenia składek na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie przekraczającej wzór z art. 81 ust. 2 ustawy. Nie trzeba przekonywać, że tego rodzaju sytuacja nie przekonuje do podzielenia stanowiska skarżącego.

W ocenie Sądu Najwyższego, prowadzenie kilku rodzajów działalności kwalifikowanych jako działalność pozarolnicza, z uwagi na art. 82 ust. 3 i 4 ustawy zdrowotnej, skutkuje tym, że składka na ubezpieczenie zdrowotne opłacana jest w wysokości określonej w art. 81 ust. 2 ustawy zdrowotnej odrębnie od każdego rodzaju działalności (odrębnie od każdej prowadzonej spółki).

Dlatego Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c.

[a.ł.]